

Економічні науки

УДК 351.72

Гущина Анна Іванівна

*студентка факультету фінансів, підприємництва та обліку
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

Юрій Едуард Олександрович

*кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри публічних,
корпоративних фінансів та фінансового посередництва
факультету фінансів, підприємництва та обліку
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича*

СТАН СИСТЕМИ ЕЛЕКТРОННИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ (НА ПРИКЛАДІ МКП «КАЛІНІВСЬКИЙ РИНОК»)

***Анотація.** У статті розглядається поточна ситуація, що склалась у сфері системи електронних закупівель в Україні на прикладі Чернівецького МКП «Калинівський ринок», розглянуто основні характеристики закупівель, проведених даним підприємство та розраховано суму економії коштів за допомогою системи протягом досліджуваного періоду.*

***Ключові слова:** публічні закупівлі, електронні закупівлі, комунальне підприємство.*

Постановка проблеми. Вже кілька років в Україні впроваджується система електронних закупівель, яка покликана вирішити низку проблем. Попри очевидні переваги, в той же час виникають проблеми, які пов'язані із впровадженням даної системи. Саме тому важливо здійснювати постійний моніторинг даної сфери, особливо сьогодні, коли світ зазнає колосальних змін.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Створення системи електронних закупівель в Україні спровокувало активізацію наукових досліджень даного питання. На сьогоднішній день спостерігається співпраця спеціалістів економічної та юридичної сфери, задля пошуку оптимального рішення функціонування зазначеної системи. У своїх працях О. Овсянюк-Бердадіна [1], А. Олефір [2], О. Підмогильний [3] та інші вітчизняні науковці, які розглядають теоретичні та правові аспекти функціонування системи електронних закупівель. Проте на нашу думку, на даний час важливо розглядати не лише теоретичні аспекти функціонування, але й на конкретних прикладах досліджувати на якому етапі впровадження знаходиться система саме зараз.

Виклад основного матеріалу. Прозорість у використанні бюджетних коштів, можливість доступу громадськості до всієї інформації, пов'язаної з їх використанням, механізм впливу на учасників бюджетних відносин – все це прагнули досягти з впровадженням системи електронних закупівель в Україні. Та попри наявність переваг від впровадження системи, на даний момент науковці, громадські активісти, журналісти та інші небайдужі громадяни відзначають, що українська система електронних закупівель потребує певних доопрацювань, а іноді і піддають її різкій критиці.

Також виявилось, що система не готова до певних непередбачуваних викликів та криз, адже у законодавстві відсутній механізм реагування на кризові ситуації. Відтак, оголошена у всьому світі пандемія стала справжнім випробуванням для вітчизняної системи закупівель. Адже звичний режим проведення аукціонів, за якого дату оголошення від дати укладання договору відділяв період від кількох днів, до 20-25 днів, в умовах пандемії абсолютно не можливий.

Окрім таких глобальних проблем, існує низка інших недоліків, які потребують розгляду. На нашу думку, найдоцільніше здійснювати аналіз проблемних сфер на конкретних прикладах діяльності підприємств, щоб

уникнути необґрунтованих тверджень.

Саме тому пропонуємо детальніше розглянути публічні закупівлі Чернівецького МКП «Калинівський ринок», за якими аукціони були завершені протягом березня 2020 року (табл. 1).

Таблиця 1

Основні характеристики закупівель, проведених МКП "Калинівський ринок" за березень 2020 року

№	Суть тендерної закупівлі	Очікувана вартість (без ПДВ), грн.	Кількість учасників	Вид предмету закупівлі	Тип закупівлі
1.	ДК 021:2015: 09310000-5- Електрична енергія (Електрична енергія)	8 866 000	3	Товари	Спрощена/ Допорогова закупівля
2.	ДК 021:2015: 90420000-7 - Послуги з очищення стічних вод (Послуги з приймання та очищення стічних вод)	92 246	0	Послуги	Спрощена/ Допорогова закупівля (торги не відбулися)
3.	ДК 021:2015: 39220000-0 Кухонне приладдя, товари для дому та господарства і приладдя для закладів громадського харчування (Березові мітли)	143 800	1	Товари	Спрощена/ Допорогова закупівля
4.	ДК 021:2015: 30140000-2 - Лічильна та обчислювальна техніка (Касові апарати)	36 333,32	2	Товари	Спрощена/ Допорогова закупівля
5.	ДК 021:2015: 90510000-5 - Утилізація сміття та поводження зі сміттям (Послуги з транспортування та розміщення безпечних відходів)	1 548 000	1	Послуги	Спрощена/ Допорогова закупівля
6.	ДК 021:2015: 50110000-9 - Послуги з ремонту і технічного обслуговування мототранспортних засобів і супутнього обладнання (Послуги з ремонту і технічного обслуговування мототранспортних засобів і супутнього обладнання протягом 2020 року)	380 000	0	Послуги	Спрощена/ Допорогова закупівля (торги не відбулися)

Джерело: складено автором на основі [4]

За даними таблиці 1, варто звернути увагу на оформлення тендерної пропозиції. Підприємство використовує коди єдиного закупівельного словника, що значно спрощує для виконавців пошук пропозицій та в свою чергу допомагає залучити до аукціону якомога більшу кількість учасників, отже, підвищує шанси на отримання вигіднішої пропозиції.

Проте часто спостерігається ситуація, за якої через відсутність конкуренції на певних сегментах ринку, заздалегідь відомо, що в аукціоні візьме участь лише одна компанія. Це стосується пропозицій щодо пожежної охорони, утилізації відходів тощо. Як бачимо, в березні було проведено дві такі закупівлі: послуги очищення стічних вод та утилізації сміття. При цьому, якщо компанія з монопольним становищем не візьме участь у тендері, то замовник на невизначений період часу залишається без послуги, яка йому необхідна. У досліджуваному періоді підприємству не вдалось провести торги на отримання послуг з очищення стічних вод, що загрожує стабільному функціонуванню підприємства.

Цікаво, що усі зазначені тендерні пропозиції зазначаються як допорогові. Проте такими вважаються закупівлі до 200 тис. грн на рік для товарів і послуг та до 1,5 млн грн для робіт. Для замовників, що здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання, пороги складають 1 млн грн для товарів та послуг і 5 млн грн для робіт [5]. Дане підприємство не належить до таких, що здійснюють діяльність в окремих сферах господарювання. Проте «Калинівський ринок» згідно з статутом є господарюючим суб'єктом, який здійснює свою діяльність на умовах самоокупності [6], тобто є комерційним підприємством.

Згідно з Законом «Про публічні закупівлі» замовниками є державні чи комунальні підприємства, діяльність яких не здійснюється на промисловій чи комерційній основі [5]. Тобто, розглянуте нами комунальне підприємство не зобов'язане проводити закупівлі через систему електронних закупівель. Проте керівництво зробило вибір на користь

системи, адже це дає змогу економити значну суму коштів.

Правильне проведення електронних закупівель, його відповідність чинному законодавству є важливим етапом для нашої країни. Адже якщо будуть існувати чітко прописані процедури, а норми законодавства будуть дотримані усіма учасниками, можна буде стверджувати про ефективність системи, а також забезпечити захист усіх учасників.

Чому важливо підвищувати рівень ефективності проведення закупівель? Для того, щоб мати можливість використовувати кошти максимально ефективно, а для підприємств-виконавців отримати більше можливостей виконувати великі державні замовлення. Розглянемо, яку суму коштів зекономило досліджуване комунальне підприємство протягом досліджуваного періоду (табл. 2)

Таблиця 2

Економія коштів через систему електронних закупівель МКП

"Калинівський ринок" за березень 2020 року, грн

№	Суть тендерної закупівлі	Очікувана вартість (без ПДВ)	Сума виконання замовлення (без ПДВ)	Економія
1.	ДК 021:2015: 09310000-5- Електрична енергія	8 866 000	8 370 000	496 000
2.	ДК 021:2015: 39220000-0 Кухонне приладдя, товари для дому та господарства і приладдя для закладів громадського харчування (Березові мітли)	143 800	143 636	164
3.	ДК 021:2015: 30140000-2 - Лічильна та обчислювальна техніка (Касові апарати)	36 333,32	36 333,32	0
4.	ДК 021:2015: 90510000-5 - Утилізація сміття та поводження зі сміттям	1 548 000	1 548 000	0
Всього		10 594 133,32	10 097 969,32	496 164

Джерело: складено автором на основі [4]

Отже, за досліджуваний період сума економії, завдяки системі електронних закупівель, склала 496 164 грн., що становить 4,7% від загальної очікуваної суми. В таблиці 1 зазначено дані про кількість

учасників, як бачимо, більша кількість учасників забезпечує більший рівень зниження суми виконання замовлення. Адже якщо виконавцю немає з ким конкурувати, йому не потрібно зменшувати запропоновану суму.

Висновок. Таким чином, на основі проведеного дослідження, пропонуємо замовнику:

1. Розширювати сферу застосування системи електронних закупівель щодо усіх закупівель, що проводяться підприємством.

2. Вжити заходів із популяризації розміщеного замовлення, щоб про нього дізналось якомога більше підприємств-виконавців (до прикладу, використовувати свою сторінку в соціальних мережах, розміщувати інформацію на своєму веб-сайті).

Література

1. Овсянюк-Бердадіна О. Ф. Організаційно-економічний механізм державних закупівель. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/handle/316497/9629>
2. Олефір А.О. Проблеми публічних закупівель крізь призму європейського досвіду. URL: <http://tlaw.nlu.edu.ua/article/viewFile/89582/99325>.
3. Підмогильний О.О. Проблемні питання шляхів впровадження електронних торгів як механізму забезпечення ефективності системи державних закупівель України. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=270>.
4. Prozorro: публічні закупівлі. URL: <https://prozorro.gov.ua/>.
5. Закон України «Про публічні закупівлі»: чинне законодавство станом на 19.04.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19>.
6. Статут комунального підприємства МТК «Калинівський ринок». URL: <https://kalinkabazar.com/i/PDF/stat1997.pdf>.